

Skiljeförfarandet som tvistelösningsform

Ett vanligt inslag i kommersiella avtal är s.k. skiljeklausuler där parterna avtalar om att eventuella framtida tvister mellan parterna ska lösas på annat sätt än genom prövning vid allmän domstol. En skiljeklausul kan exempelvis innebära att parterna avtalar om att tvisten ska lösas genom medling eller någon annan alternativ tvistelösningsform. I internationella sammanhang kombineras oftast en bestämmelse om skiljedom med bestämmelser om tillämplig lag eller tillämpliga rättsregler. Denna artikel avser att ge en summarisk överblick över skiljeförfarandet som tvistelösningsform.

Vad är ett skiljeförfarande?

Ett skiljeförfarande innebär att parterna, istället för att gå till allmän domstol, utser ett antal skiljemän som avgör tvisten i en privat process. Detta kan ske inom ramen för en helt privat process eller vid ett specifikt skiljedomsinstitut. Det finns idag flera olika skiljedomsinstitut runtom i världen som handlägger skiljeförfaranden av olika slag. I Sverige har vi Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce) som är ett av de mest välrenommerade skiljedomsinstituten i världen.

Det vanliga förfarandet vid ett skiljeförfarande är att tre skiljemän utses att avgöra tvisten. Dessa tre skiljemän utses i regel genom att parterna väljer varsin skiljeman som i sin tur tillsammans utser en tredje skiljeman.

Det är också vanligt att parterna själva kommer överens om en tredje skiljeman. Det finns normalt inga krav på vem som kan vara skiljeman utan det står parterna fritt att välja vilka olika typer av experter eller andra personer som kan anses

lämpliga att utföra uppdraget. Om tvisten prövas vid ett visst skiljedomsinstitut kan även institutionen utse lämpliga skiljemän.

Vid ett skiljeförfarande uppgår ersättningen till skiljemännen till betydande belopp. Skiljemännen har rätt att, i samband med att skiljeförfarandet inleds, begära säkerhet för den kommande ersättningen. Säkerheten består oftast i att vardera parten föreläggs att betala ett ansevärt förskott till skiljemännen.

För en mindre företagare kan ett skiljeförfarande därför ekonomiskt vara mycket kännbart och det är inte ovanligt att en småföretagare beslutar sig för att inte driva sitt krav vidare, trots att utsikterna till framgång bedöms som goda. En skiljeklausul kan endast i undantagsfall angripas som oskälig.

Fördelar med skiljeförfarande

En tvist som prövas av allmän domstol drar ofta ut på tiden och det tar inte sällan flera år innan tvisten är slutligt avgjord. Ett skiljeförfarande å andra sidan erbjuder parterna en möjlighet att få tvisten avgjord snabbare. Skiljeförfarandet är, till skillnad från prövningen vid allmän domstol, inte heller offentligt. Alla inblandade parter kan sålunda underkastas en sekretessförbindelse och parterna säkerställer på så vis att ingen känslig information blir offentlig.

En annan fördel med ett skiljeförfarande är att skiljemän med viss expertkunskap kan utses och tvisten prövas därmed av personer som är väl insatta inom det område som tvisten avser. Detta är framförallt fördelaktigt för parterna om viss teknisk kunskap är nödvändig för att förstå tvisten. De domare som avgör tvister vid allmän domstol har visserligen stor kunskap inom de flesta rättsområdena men det kan t.ex. vara önskvärt att den person som avgör tvisten är väl insatt i en viss typ av bransch och har viss erfarenhet av den typ av

avtalsförhållande som tvisten avser.

Skiljeförfarande är även attraktivt för aktörer som agerar på den internationella marknaden då det erbjuder en möjlighet att avtala om vilka lagar och regler som ska tillämpas och vilket/vilka språk som ska användas i processen. På detta sätt undviker parterna inblandning av flera olika, och ibland främmande, rättsordningar.

Nackdelar med skiljeförfarande

Den främsta nackdelen med ett skiljeförfarande är de höga kostnader som är förenade med denna typ av tvistelösning. Skiljemännen, som ofta är experter inom sina områden, tar höga arvoden och parterna måste själva stå för kostnaderna för processen. Dessa kan dock i viss mån undvikas genom att parterna hänvisar tvister till ett s.k. förenklat skiljedomsförfarande där endast en skiljeman avgör tvisten. Detta leder till att kostnaderna sjunker betydligt. Även handläggningstiden förkortas ofta (ett förenklat skiljedomsförfarande vid Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut tar exempelvis runt 6 månader i förhållande till handläggningen vid allmän domstol som ofta kan ta 2-3 år). Vid ett förenklat skiljedomsförfarande vid Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut bestäms även kostnaderna för processen med utgångspunkt från processbeloppet, vilket ökar förutsebarheten i kostnadsfrågan.

Överklagandemöjligheten är mycket begränsad. Detta innebär att parterna i princip inte kan överklaga ett skiljeavgörande som de anser felaktigt i sak. Skiljemännens ansvar för ett felaktigt domslut är även mycket begränsat.

Sammanfattning

Skiljeklausuler som hänvisar till en annan typ av tvistelösning än prövning vid allmän domstol är idag mer regel än undantag vid avtal mellan internationella aktörer. Behovet av snabba avgöranden och förutsebara regler och processer är

ofta stort i denna typ av avtalsförhållanden, vilket ofta väger upp de höga kostnader som ett skiljeförfarande är förenat med. Av denna anledning är skiljeförfarandet inte bara att rekommendera i internationella avtalsförhållanden utan även inhemska avtal kan förses med en skiljeklausul om det finns behov av att tvisten prövas av personer med viss expertkunskap och handläggningstiden är av avgörande betydelse för parterna. Ett skiljeförfarande är även en lämplig tvistelösningsform om det finns ett behov av sekretess.

INTER:s advokater är specialister inom tvistelösning och har stor erfarenhet av att vara ombud för företag och andra personer i förhandlingar, rättegångar och skiljeförfaranden.